

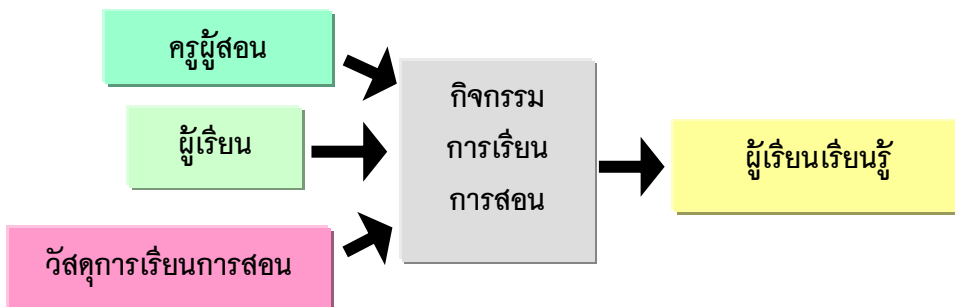
บทที่

1

พฤติกรรมกรเรียนรู และการสอน

สาระสำคัญของเนื้อหาในบทนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอน จุดประสงค์ในการเรียนการสอน ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” ซึ่งเป็นผลอันเนื่องจากการเรียนรู้ ลักษณะพฤติกรรมกรเรียนรู ทางด้านความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ และกิจนิสัยในการทำงาน ตลอดจนการจำแนก ระดับของการเรียนรู ทางด้านความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ และกิจนิสัยในการทำงาน

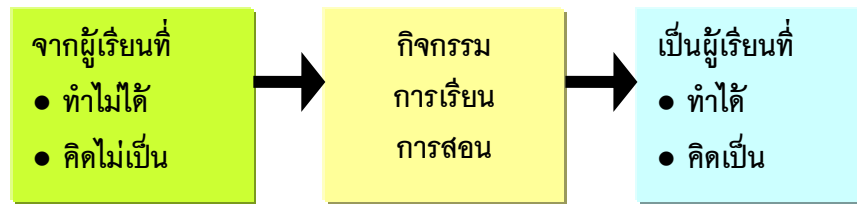
องค์ประกอบในการเรียนการสอน

รูปที่ 1 องค์ประกอบในการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 อย่าง คือ (1) ผู้สอนทำหน้าที่วางแผนและจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอน (2) ตัวผู้เรียนซึ่งต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ (3) วัสดุการเรียนการสอน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แม้การจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากสื่อหรือวัสดุการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ ได้ แต่ครูผู้สอนก็ยัง เป็นกลไกที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนา สื่อหรือวัสดุการเรียนการสอนเหล่านั้น

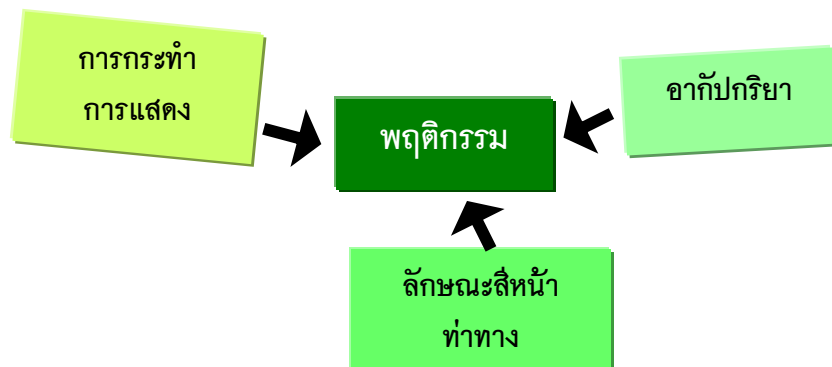
จุดประสงค์ในการเรียนการสอน

รูปที่ 2 จุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน

จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์หลักในการจัดการเรียนการสอน ก็คือ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา หรือตามวัตถุประสงค์การสอนที่วางไว้ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น จากการศึกษาที่ก่อนเรียนคิดไม่เป็น ทำไม่ได้ หลังจากการเรียน คิดเป็น ทำได้ แสดงว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้ว เป็นต้น

ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม”

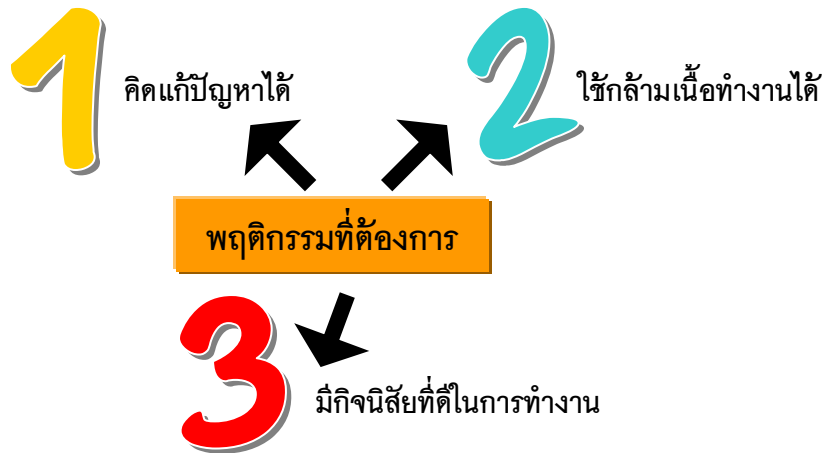

รูปที่ 3 ลักษณะของพฤติกรรมในการเรียนการสอน

การเรียนรู้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยผู้เรียนเอง ครูเป็นเพียงผู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ครูสามารถวัดหรือสังเกตได้โดยการใช้เครื่องมือไปวัดหรือตรวจสอบแล้วแปลความออกมาอีกทีหนึ่ง

พฤติกรรม จึงหมายถึง การกระทำ การแสดงออก อากัปกิริยา รวมถึงลักษณะสีหน้าท่าทาง ซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกร่างกายใน ความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล ตัวอ อย่างของพฤติกรรม เช่น การพูด การอธิบาย การเถียง การยืน การแสดงออกทางสีหน้า จังหวะการพูด ความดังของเสียง เป็นต้น

พฤติกรรมที่ต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้

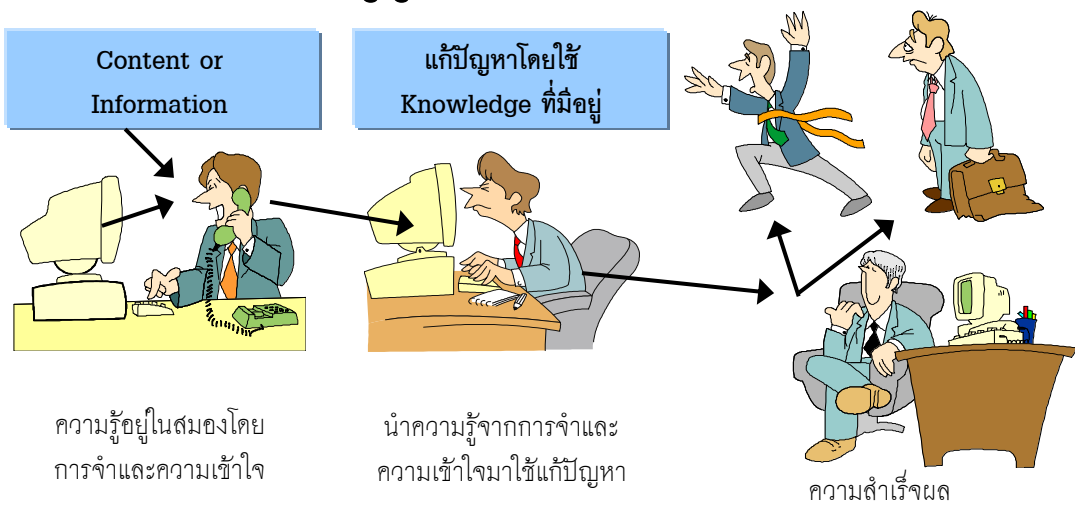

รูปที่ 4 พฤติกรรมบุคคลที่ต้องการอันเกิดจากการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการจากผู้เรียนนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ (1) ต้องการให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาได้ (มี Intellectual Skills) มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น (2) ต้องการให้ผู้เรียนทำงานได้ โดยให้กล้านเนื้อหาหรือประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการมอง การชิม การดม การฟัง หรือสัมผัสร่วมด้วย และ (3) ต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีทัศนียที่ดีในการทำงาน มีความตระหนักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคนตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต เป็นพลเมืองดีในสังคม

ลักษณะพฤติกรรมการเรียนรู้

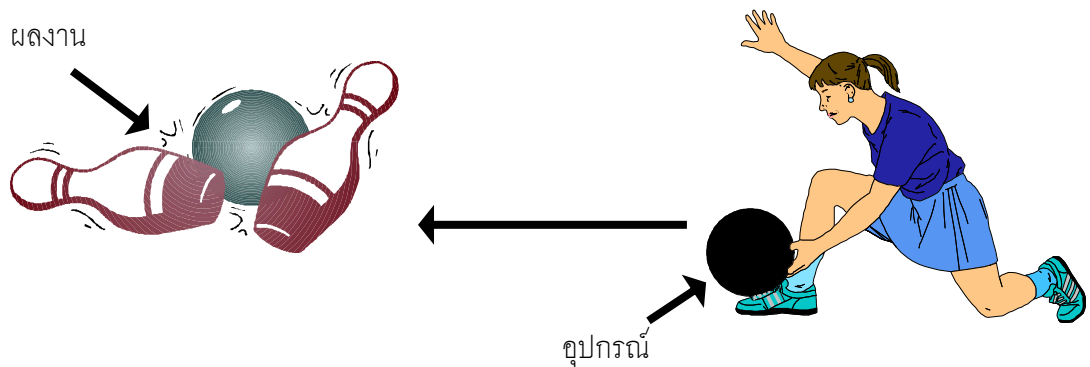
1. ความสามารถทางสติปัญญา (Intellectual Skills)

รูปที่ 5 พฤติกรรมด้านความสามารถทางสติปัญญา

ความสามารถทางสติปัญญา คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ในสมองไปคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงลงไป เนื่องจากคนเราแต่ละคนมีความรู้ไม่เท่ากัน ทั้งประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ก็ไม่เท่ากัน จึงเป็นผลให้ความสามารถทางสติปัญญาของคนเราแตกต่างกันไป ด้วย อย่างไรก็ตาม เป็นหน้าที่ของครูที่จะให้ Information (ข้อมูลข่าวสารทั่วไปภายนอกตัวผู้เรียน) อย่างเป็นระบบ ตามหลักของการให้เนื้อหา คือ ต้องมีการแยกย่อยและจัดเรียงลำดับเนื้อหาตามสมควร โดยคำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ซึ่งผู้เรียนจะสามารถจดจำและเข้าใจได้มากที่สุด

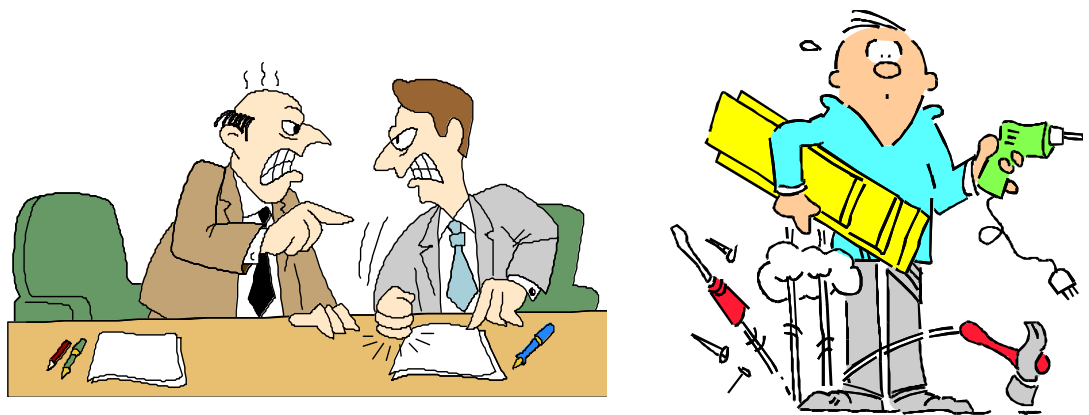
2. ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ (Physical or Motor Skills)

รูปที่ 6 พฤติกรรมด้านความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ

ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ หมายถึง การใช้กล้ามเนื้อทำงานร่วมกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ตามลักษณะที่ควรจะเป็น แล้วได้ชิ้นงานหรือผลงานที่ถูกต้องภายในเวลาที่เหมาะสม จำนวนครั้งในการฝึก รวมถึงความถี่ในการใช้ทักษะ ส่งผลต่อความชำนาญและความคงอยู่ของทักษะฝีมือนั้นด้วย กล่าวคือ การฝึกบ่อยทำบ่อยส่งผลให้เกิดทักษะความชำนาญได้มากและการใช้ทักษะเหล่านั้นบ่อยๆ จะเป็นการเสริมความคงทนและให้เกิดความชำนาญเพิ่มมากขึ้น

3. ลักษณะกิจนิสัยในการทำงาน (Work Habit)

รูปที่ 7 พฤติกรรมด้านลักษณะนิสัยในการทำงาน

กิจนิสัยของบุคคลในการทำงาน (Work Habit) เป็นการสะท้อนออกจากภาวะจิตใจที่พร้อมจะแสดงให้เห็นถึงความตระหนัก ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ ฯลฯ ในภาวะและเหตุการณ์ต่าง ๆ การให้เนื้อหา (Information) ในเรื่องกิจนิสัยมีได้เป็นการสร้างกิจนิสัยโดยตรง แต่เป็นการสร้างความรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบว่าสิ่ง นั้นควรหรือไม่ควรปฏิบัติ ควรกระทำหรือควรที่จะละเว้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านนี้ จะต้องมีสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยในสิ่งที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เช่น ถ้าต้องการไม่ให้ผู้เรียนเข้าทำงานสาย ครูผู้สอนก็ต้องไม่สาย เป็นต้น

ระดับของพฤติกรรมการเรียนรู้

1. ระดับความสามารถทางสติปัญญา

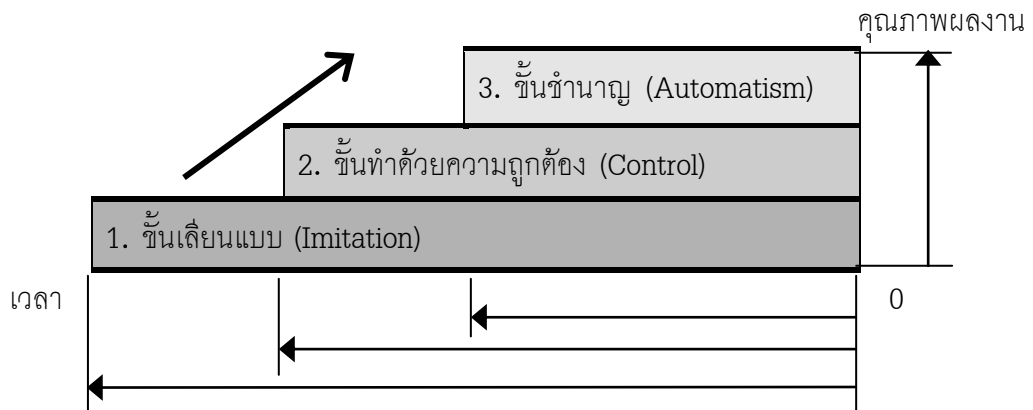
ความรู้ในตัวผู้เรียน	ความรู้ที่ใช้แก้ปัญหา	ระดับความสามารถทางสติปัญญา
A	A	ขั้นฟื้นคืนความรู้ (Recalled Knowledge)
A	B	ขั้นประยุกต์ความรู้ (Applied Knowledge)
A	C	ขั้นส่งถ่ายความรู้ (Transferred Knowledge)

รูปที่ 8 ระดับความสามารถทางสติปัญญา

ระดับความสามารถทางสติปัญญา คือ ความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ในสมองไปแก้ปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงลงไป แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

- (1) **ขั้นฟื้นคืนความรู้** เป็นการใช้ความรู้เก่าที่มีอยู่ (หรือความรู้เดิม) โดยการกลอกเกลี่ยน (Cramming) ไปแก้ปัญหาเหมือนที่เคยได้มีประสบการณ์มาแล้ว หากแก้ปัญหาที่นั้นได้ ถือว่ามีความสามารถในระดับฟื้นคืนความรู้ (Recalled Knowledge)
- (2) **ขั้นประยุกต์ความรู้** เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ในสมองไปแก้ปัญหาใหม่ ซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน แต่ลักษณะการแก้ปัญหาดังกล่าวยังใช้เค้าโครงหรือวิธีการเดิมหากแก้ปัญหาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า มีความสามารถทางสติปัญญาในระดับประยุกต์ความรู้ (Applied Knowledge)
- (3) **ขั้นส่งถ่ายความรู้** เป็นการใช้ความรู้ที่มีอยู่ผสมผสานกันไปกับปัญหาใหม่ในลักษณะใหม่ ซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน หากแก้ปัญหาที่นั้นๆ ได้แสดงว่ามีความสามารถทางสติปัญญาในระดับส่งถ่ายความรู้ (Transferred Knowledge)

2. ระดับความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ

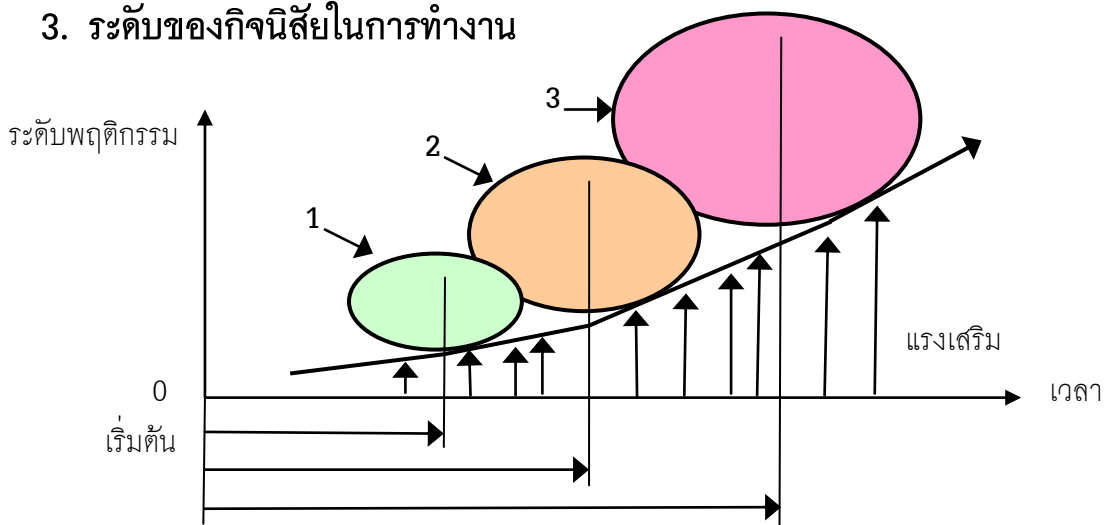

รูปที่ 9 ระดับความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ

ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อ หมายถึง การใช้กล้ามเนื้อทำงานร่วมกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ตามลักษณะที่ควรจะเป็นแล้ว ได้ชิ้นงานหรือผลงานที่ถูกต้อง ในเวลาที่เหมาะสม แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ

- (1) **ขั้นเลียนแบบ** เป็นความสามารถระดับต้นที่สังเกตเห็นได้จากการแสดง การเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อ ปฏิบัติงานตามรูปแบบซึ่งเคยได้พบได้เห็น นมา ผลงานอาจยังไม่ดี เวลาที่ใช้ อาจนานกว่าที่ควรจะเป็น
- (2) **ขั้นทำด้วยความถูกต้อง** เป็นความสามารถที่สูงขึ้นกว่าขั้นเลียนแบบ เกิดจากการฝึกฝน ทักษะมากขึ้น สามารถใช้กล้ามเนื้ออย่างผสมผสาน ได้ผลงานที่ถูกต้องในเวลากำหนด
- (3) **ขั้นชำนาญหรือขั้นอัตโนมัติ** เป็นความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อขั้นสูงสุด เกิดจากการ ฝึกทักษะการปฏิบัติงานนั้น ๆ จนเป็นความเคยชิน รูปแบบการแสดงผลออกของทักษะจะ ผสมผสานอย่างกลมกลืน ได้ผลงานที่ถูกต้อง ในเวลาที่รวดเร็ว

3. ระดับของกิจนิสัยในการทำงาน

รูปที่ 10 ระดับของกิจนิสัยในการทำงาน

กิจนิสัยในการทำงาน (Work Habit) เป็นการแสดงออก ของบุคคลถึงความตระหนัก ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ ฯลฯ ซึ่งเป็นผลทางภาวะจิตใจในการยอมรับและการตอบสนองต่อ ภาวะและเหตุการณ์ต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ

- (1) **ขั้นการยอมรับ (Receiving)** เป็นการแสดงออกภายใต้ภาวะซึ่งถูกกำหนดด้วยระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือกติกาที่ไม่ได้ฝ่าฝืน แต่อาจ ไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ยอมรับและพร้อมที่จะตอบสนอง เช่น ไม่เดินลัดสนามเมื่อเห็นว่ามีผู้อื่นหรือเพื่อน ๆ จ้องมองอยู่ เป็นต้น
- (2) **ขั้นตอบสนอง (Response)** เป็นการแสดงออกจากภาวะจิตใจที่เกิดจากการยอมรับและพฤติกรรมที่จะปฏิบัติตามโดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ ผู้มีกิจนิสัยในระดับนี้จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง
- (3) **ขั้นลักษณะนิสัย (Internalization)** เป็นการแสดงออกซึ่งลักษณะพฤติกรรมกิจนิสัยในการทำงานขั้นสูงสุด มีการประพฤติปฏิบัติเป็นประจำเป็นลักษณะนิสัย เห็นได้ว่ามีความศรัทธา มีความเชื่อมั่นในการกระทำหรือการแสดงออก

สรุปบทเรียน

1. องค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอนประกอบด้วย ผู้สอน ผู้เรียน และวัสดุการเรียนการสอน แม้บางครั้งผู้เรียนอาจเรียนจากวัสดุการเรียนการสอนต่าง ๆ ได้ แต่ครูก็ยังเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาสื่อและวัสดุการเรียนการสอนเหล่านั้น
2. จุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่ไม่เคยทำได้เป็นทำได้ ไม่เคยคิดเป็นเป็นคิดเป็น พฤติกรรมดังกล่าวสามารถจะสังเกตและวัดผลได้
3. คำว่า “พฤติกรรม” หมายถึง การกระทำหรือการแสดง ออก ด้วยคำพูด อากัปกริยา สีหน้าท่าทาง ซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากจบการเรียนการสอนแล้ว
4. พฤติกรรมในการเรียนการสอน สรุปรวมเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นความคาดหวังจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ (1) ต้องการให้เขามีความสามารถทางสติปัญญาคิดแก้ปัญหาได้ (2) มีทักษะกล้ามเนื้อทำงานที่ต้องการได้ และ (3) มีกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน
5. พฤติกรรมจากการเรียนรู้สามารถแบ่งระดับได้ 3 ระดับในทุกกลุ่ม คือ ความสามารถทางสติปัญญาแบ่งเป็นระดับ Recall Applied และ Transferred Knowledge ความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อแบ่งเป็น Imitation Control และ Automatism ส่วนทางด้านกิจนิสัยในการทำงานแบ่งออกเป็น Receiving Response และ Internalization.